

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

S. H. N. Claussen
Tale: Selskabet for Eftersegten
paa dets Stiftelsesdag den 4. Marts
1843.

STATSBIBLIOTEKET

I AARHUS.

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

Tale

i

Selskabet for Efterlægten

paa

dets Stiftelsesdag

den 4de Marts 1843

af

Dr. F. N. Clausen.

Bibliotheca Wegeneriana.

Kjøbenhavn.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Dansk Skolemuseum
Stormgade 3,
København

STATSBIBLIOTEKET

/ AARHUS.

I enhver Tidsalder, hvor der er Bevidsthed om Formaalet, til hvilket der stræbes hen, men tillige om Kræfterne, som staae til dens Raadighed, i ethvert Folk, som har Erkjendelse af, hvor stor den Opgave er, hvor rigt dens Indhold, der er stillt det borgerlige Samfund, og hvor de ere udstykkede og vidt fordeelte i Tid og Rum de Kræfter, med hvilke der skal arbeides paa dens Løsning, hvor det er ringe det Antal af Dage, der er henlagt til et Menneskes, en Slægts Levetid, inden den kaldes bort! fra Arbeidet: der bliver Ungdommens Underviisning og Dannelse Hovedgjenstand for Deeltagelse, Eftertanke og omhyggelig Foranstaltning. Thi det er den, der om føie Tid skal træde til, for at fortsætte Arbeidet, der er begyndt af den ældre Slægt; paa umærkelig Maade tilegner den yngre Slægt sig lidt efter lidt sin Deel i Arbeidet, og saaledes drager menneskeligt Liv og menneskelig Stræben sig som en Enhed igjennem Rækken af Slægter, der komme og gaae. Dersom

den nærmeste Slægt reiser sig fiendtligt forstyrrende mod Det, for hvilket den tidligere Slægt har vaaget og arbeidet, eller dersom den ligegyldig lader det forfalde og opløses; dersom ikke Fædrenes Erfaring, Udbyttet af de gjennemlevede Aar, gaaer som Arvelod over til Sønnen, og Disse slutte sig i deres Id og Virken til dem i Aandens Eenhed: da er der vaaget og arbeidet, plantet og vandet forgjeves. Og hvor Fædrene ikke med denne Fortrosthing tør see ind i deres Sønners Tid, der er det en Virksomheds=Drift uden Maal og Hensigt, som holder Kræfterne i Bevægelse.

Men det er et Vidnesbyrd, som vor Tid tør give sig selv: at Deeltagelsen har vendt sig til denne Side, ikke alene mere almindelig end nogensinde før, men med større Alvor, klarere Bevidsthed, og en dertil svarende, omfattende og planmæssig Virksomhed. De store Spørgsmaal om al Underviisnings sidste Formaal og om de forskjellige Veie, som kunne føre til Maalet, om Dannelsens rette Begrænsning efter de forskjellige Samfundstrin, om Arbeidets Fremadskriden i den Orden og Følge, den Forbindelse af det Sammenhørende, hinanden gjensidigt Understøttende, som Naturen selv anviser — beffjæstige ikke blot Mænd af Faget, men vække prøvende Opmærksomhed i vidtudstrakt Kreds, og den almindelige Deeltagelse træder tillige ud i Gjerning, i virksom Bestræbelse for at lade Kundskabens, den ordnede Tænkning, den sædelige Dannelses Betsignelser blive, saavidt muligt, alle Stænder og alle Aldere til Deel.

Hvor Stemningen er en saadan, staaer en vid Mark aaben for Ordet, der skal tales i en Anstalt, helliget Ungdommens Dannelse, i en Forsamling af Mænd, der ere sammenknyttede ved fælleds Interesse for dette Døds med, og af Unge, som kjende og erkjende den Omhu, for hvilken de ere Gjenstand. Vi kunde her fremtage hvilket Spørgsmaal som helst af de mange, der drøstes i Tale og i Skrift: saadanne, som angaae Grundsætningerne for den aandelige Dannelse i Almindelighed, eller saadanne, som nærmere vedkomme en eller anden enkelt Side af Ungdomsdannelsen; og ethvert af disse Spørgsmaal vilde i denne Kreds let finde Indgang; Ordet derom vilde møde velvillige Øren, og følges med Opmærksomhed. Thi det er Spørgsmaal, som, hvor ofte end deres Drøftelse er bleven fornyet, ikke er udtømt, hvis Besvarelse for en stor Deel maa hentes paa Erfaringens Vei, som endnu er langt fra at være vandret til Ende; det er tillige Spørgsmaal, som, om de end mangengang have i Frastand vaakt vor Interesse og Eftertanke, naar vi saae dem affhandles i deres Almindelighed, træde os ganske anderledes, med større Alvor og Betydning, imøde, naar det først kommer dertil, at vi spørgende maae henvende dem til os selv, naar vi skulle gjøre os Rede for, efter hvilken Regel vi selv ønske os vere Unges Underviisning og Dannelse anlagt, hvilke Grundsætninger vi selv følge ved den Deel af Arbeidet, som paaligger os, og hvorvidt det lykkes os, at blive disse Grundsætninger tro under Uøvelsen.

Alligevel er det en anden Retning, mit Ord skal forfølge i denne Time; til en anden Side har en ufri- villig Tilskyndelse fort min Betragtning hen, da jeg fra det eensomme Sted gjorde mig forud denne Time nær- værende og den Kreds, til hvilken mit Ord skulde være henvendt. Navnet, hvormed en off. nlig Anstalt træder ind i Livet og anmelder sig for Verden, er ikke Noget, der kan henføres til det Tilfældige eller Eigegyldige; det udtaler Bestemmelsen, som denne Anstalt vedkjender sig, Forpligtelsen, den paatager sig. Og saaledes har min Tanke ofte dvælet ved det betydningsfulde Navn, der er givet denne Skole; thi hvor stor en Tanke er ikke sammentrængt i dette Navn! hvor synes de ikke at træde nær hen til os — Forgængerne hen til deres Efter- kommere — hine Mænd, som med dybt, med fremad- sjuende Blik have ved Grundlægningen af deres Værk paatrykt det dette Indsegl. Det være mig da tilladt, at gøre dette Navn, **Efterslægten's** Navn, til Middels- punkt for denne Times Betragtning.

I.

Til en Efterslægt føres vor Tanke hen, men ikke til en af de fremtidige Slægter, hvis Liv og Virken falder udenfor vor, som engang skal see tilbage paa vor Tid som en langt bagvedliggende Fortid. Den Efter- slægt, om hvilken Ordet her skal føres, er tillige en samtidig Slægt; vort Die hviler paa den; dens Liv er vort eget Liv, og allerede nu — i den Tid, vi

dog falde vor — staaer den midt inde paa Virksomhedens Skueplads.

Vi behøve kun at lade Tanken hvæle ved disse Mure, for at bringe det til Bevidsthed, hvor vigtig og betydningsfuld en Plads den unge, umyndige Slægt indtager i Samfundet. Hvor rig og mangesidig er ikke den daglige Virksomhed, der her udfolder sig, og har den ubelukkende til Gjenstand! hvormange ædle Kræfter ere ikke her forenede til ordnet Samvirken, for at udfylde hverandre indbyrdes, og fra forskellige Sider, i forskellige Spor at føre den betroede Ungdom hen til det foresatte Maal! hvilken Omhu vaager ikke her, aarle og silde, for at vogte og frede om de aandelige Spirer, at de ikke skulle enten fordrives eller sygne eller misdannes! Og man indvende ikke, at Ungdommen her dog kun er den modtagende Deel, medens Virksomheden falder heel paa den anden Side! Hvor der er personligt Liv, er der ogsaa personlig Virken. Intet menneskeligt Væsen er blot Gjennemgangspunkt for Indvirkning udenfra; det er tillige Udgangspunkt for selvstændig Virksomhed; thi der er et oprindelig Givet, et særegent aandeligt Jeg, ikke alene med Evne til at modtage Indtryk, men ogsaa med Kraft til at bortskyde dem eller at bearbejde og tilegne sig dem efter sin Naturs Særegenhed. Vi ville lade Lærere og Opdragere vidue, hvorledes menneskelig Kunst og Omhu dog tilsidst maa lade den Bestemthed gjælde, hvormed den aandelige Personlighed, Aandens og Gemyttets Eiendommelighed fra

først af ytrer sig, og tillige, paa hvormange Maader det enkelte Eiendommelige træder det iagttagende Blik, allerede ved de første Anslag, belærende, paamindende, opfordrende imøde, hvorledes disse Vidnesbyrd om den udtømmelige Forskjellighed, Gud har paatrykt sit Billede paa Jorden, berige den Dpmærksommes Erfaring, bevægeligjøre hans Aand, veilede hans Stræben, bringe ham til at forsøge nye Veie, nye aandelige Behandlingsmaader. Paa denne gjensidige Agtpaagivenhed, denne stadige Berelvirken beroer Stolens Betsignelse, saa sandt som det ikke er en forud tilbannet Form, i hvilken Sjelen skal tvinges ind, men det er dennes egen indre Fylde, der skal fremlokses og udvikles, og selv gives Frihed til at danne sig sin ydre Skikkelse. — Og forholder det sig vel anderledes i det huuslige Liv, hvor dette svarer til sit Navn og sin Bestemmelse? Og saa her danne Forholdene sig, om end ofte usormærket, om den opvoxende Slægt, som et af Livets Middelpunkter. Fornægtelse af saamangen Livsnydelse, Dpofrelse af mangen onstet og onskelig Frihed, Byrder og Baand af mangfoldig Slags paatages villigt og bæres taalmodigt, hvor Hensyn til Børnens Dpdragelse og Dannelse fordrer det; og hvor tidligt spæder ikke det vaagende Die efter enhver Yttring, ethvert Symptom, der tyder hen paa det indre Livs Eiendommelighed, paa Anlæg, Tilbøieligheder, aandelige Retninger! hvor omhyggeligt benyttes ikke enhver Dpdagelse til at ordne Leveplan og Underviisning, for at komme Naturens Bink

inøbe, for at anvende og udvikle det Givne, og paa den anden Side for at bøde paa det Manglende, styrke det Svage, modarbejde det Daarlige og Slette! Og naar det hører til de ædleste og skønneste Sider i den menneskelige Virksomhed, at kunne gjengjælde og lønne modtagen Velgjerning, berede Glæde for Dem, der have deres højeste og rene Lykke i denne Glæde: Hvo har vel dette i sin Magt saaledes som den unge, opvoksende Slægt! Vel er det først senere hen — som oftest langt senere, end vi ønskede og ventede det, — at den kommer til Kundskab om al den Rigdom, hvorover den har Raadighed; men selv i den halvbevidste Alder — Hvad er det vel, der gjør Opdragerens og Lærerens Rald, med al dets Møie og Besvær, saa tiltrækkende, uden den rige og rene Glæde ved at vane det dæmrende Liv i dets Opvaagnen, ved at opelske de spæde Anlæg i deres Frembrud, agte paa, hvorledes det indre Liv bliver sig altid mere bevidst, klarere over sig selv i sin Villen og Ikke-Villen, eftertænksummere i sin Stræben, fastere i sin Gang!

Men ogsaa udenfor Skolens og Huuslivets snevne Rum er den unge Slægt, som vi kalde Efterslægt, fordi Tiden ikke endnu er kommen for den til at udgjøre Samfundets egenlige Stamme, Deeltager paa sin Viis i Alt, hvad der sætter Livet i Bevægelse, i Virksomheden, der sysselfætter Statens Borgere, har de fælleds store Anliggender til Gjenstand. Enhver af de Ældre i denne Forsamling vil vide at min-

des den Tid, da han selv befandt sig paa Overgangs-Grændsen: da Blikket først begyndte at søge ud i den videre Kreds, og Bevidstheden om selv at være et Led i den store Række begynde at udvide og hæve Ynglingens Bryst, da han saa op til den modne Slægt som Forbilledet og Veileder, og besteden drog sig tilbage i den Erkjendelse, at det endnu ikke tilkom ham at gjøre sin Stemme gjældende, men da han tillige blev sig mere og mere sit Kald og sin Besøielse bevidst til alle- rede nu at følge Begivenhedernes Gang med sin Sjæls Deeltagelse, indtil den snart ikke lod sig længere trænge tilbage, denne Trang og Drift til at gjøre Samfundets Vel og Bøe til sit eget, ikke blot ved det stille Ønske, men ogsaa ved den skjelle Yttring, den freidige Beslutning. Hastigt gik Dagene hen, og neppe mærkede vi Livets Omsving, førend vi saa os selv hen- satte paa vore Fædres Sted, saa Søner og Døttre fremvøse omkring os, og færdes i den samme dobbelte Rolle, der nylig var anvist os selv. Denne Tid har, som enhver Overgangs-Periode, sin særegne Vanskelig- hed; den Fristelse ligger nær for Ynglingen, at fore- gribe Tiden, der først skal komme; og hvor der er ube- steden Fremtrængen i Mine, Ord eller Gjerning, der stødes vi tilbage; thi der savnes Ungdommens natur- lige Dyd, dens bedste Smykke. Mod en saadan Over- striden af den rette Grændse skulle vi have vor Opmærksom- hed og vor Bestræbelse henvendt; men vi vilde selv ikke min- dre oversfride den, om vi meente at kunne og skulle

trænge Ungdommen ud af denne Med=Leven og Med=Virken med den Manddoms=Slægt, i hvis Midte den befinder sig. Vi tør ikke med forstyrrende Haand gribe ind i Naturens store Udviklingsværk, og det er det aandelige Forklarelsespunkt i denne Udvikling, naar Sjelen først begynder at stride ud over sig selv; enhver ungdommelig Opblussen, hvor eget Jeg svinder hen for høiere, uegennyttigt Hensyn, er en Yttring, en hellig Årelse af det sande Menneſtekaſd.— Og kan det miskjendes eller ſulle vi maafkee lægge Dølgemaal derpaa, at Manden, ſelv paa Livets Høidepunkt, kan hente mangen gavnlig Lærdom og Mindelſe fra den unge Slægt? Vel kommer den os ofte imøde med halvklare Foreſtillinger og halvfærdige Planer, med farverige Phantaſtibilleder og gyldne Forhaabninger, der mere høre hen til Jndbildningens end til Virk.lighedens Verden; den overſeer ofte Vanſtelighederne paa Veien, og overſpringer gjerne mellemiggende Led, i ſin utaalmodige Higen til Maalet. Men hvad der, fra de Eldres Side, ſættes imod den ungdommelige Overſpænding, er det da ſtedſe det rene, ægte Livs=Gehalt? Al, det er jo dog ikke alene Manddommens ædle Frugt, Livet bringer til Modenhed: det dybere og roligere ſkuende Blik, det ſikrere træffende Dindomme, den faſtere, i ſig ſelv hvilende Virkelyst og Virkekraft; — der er ogſaa ſygelige, Gaft og Kraft fortærende, Udværter, ſom udvikle ſig frodigt i Aarenes Lob. Thi Mandens Liv bevæger ſig i en verlende Mangfoldighed, der tit blander og forvirrer, dra=

ger hans Sind hid og did, virker adspredende, sonderlemmende og opløsende paa hans Virken; Mandens Liv føres ind i Forviklinger, der omspænde ham med altid flere hæmmende Baand, hilde hans Tanker og Idrætter i et Bæv af smaalige Hensyn, stille ham i Forhold, hvor det er svært for Kjød og Blod at bevare Sjelen i Reenhed og Uafhængighed. Og naar Mandens Liv ikke bliver langt, førend han alt seer tilbage paa en Række af feilsagne Forhaabninger og frugtesløse Anstrengelser, hvor let faaer da ikke Mistrostheden Overhaand, som lammer Kraften, idet den nedbryder Sjelens Tillid og Tro! Derfor — hvad der anprives som den erfarne Viismands Besindighed og Maadehold, er mangengang kun den Modløses Forsagthed eller Egegylbdighed, Virkning af den udslidte, halvfortærede Kraft, som, istedenfor at opbyde sig selv for at beseire modende Hindringer, benytter dem som anstændig Grund til at fritage sig for Anstrengelsens Møie, og forlænge den svævende og udmattende Tingens Stilling. Naar det under saadanne Forhold gjælder at opmande sig, at frigjøre Sjelen fra ængstelige Hensyn og slappende Mistvivel, og samle sin Kraft til at arbejde og kæmpe for Det, der erkjendes at være det Sande og Gode: da er det velgjørende, oplivende og styrkende, at see hen til det freidige, tilidsfulde Ungdomsliv, hvor det frie og uhibdede Blik endnu medbringes til Livets Betragtning, hvor Følelsen af Ret og Uret har sin fulde, naturlige Varme, og Villien,

med Begeistringens Fyrighed og hensynsløs Opoffrelse, iler til for at tilbyde sin Tjeneste.

Saaledes er da Slægten, der nævnes Efterslægt, dens Historie og dens Liv ved mange Baand indflettet i den nærværende Slægts Liv, og mange virkende Momenter, snart oplivende og befordrende snart nedtrykkende og hæmmende, gribe fra den ind i vore Forhold, i dem af videre og dem af snevrere Udstrækning. Det er denne Slægt, der er Gjenstand for Opdragelse, Dannelse, Udvikling i Skolen og i Familielivet; og hvor stort og indflydelsesrigt viser ikke Opdragerens og Lærens Kald sig, allerede betragtet fra denne Side, hvor indvirkende paa Samfundets Vel i dets Heelhed og i dets enkelte Kredse!

II.

Men først og fornemmelig træder dog denne spirende og fremskydende Slægt frem for vor Betragtning, i Ordets egenlige Betydning som Efterslægt: som De, til hvem vi skulle overlade at høste, hvor vi have saaet, for at de atter til sin Tid skulle gjøre Udsæd for deres Efterfølgere, De som — naar vore Kræfter mattes og stunde til Hvile, og vi omsider træde af fra vor Dagsgjerning — skulle indtage de Steder, paa hvilke vi have staaet. Derfor er det en Tanke, fuld af Alvor, der stiger frem i Sjelen, naar vi lade Diet glide hen over en samlet Ungdom. Vel seer et Christenfolk hen til den opvoxende Slægt med et andet Sind end hine

Oldtidensfolk, som, i den træstløse Tro, at det bevidste Liv, den personlige Tilværelse afsluttedes ved Jordlivets Grændse, maatte lnytte deres Udødeligheds-Haab til den Slægt, de efterlode paa Jorden: det var i den, de skulde vedblive at leve efter Døden, thi ved den skulde Billedet af deres Træk, deres Navn, deres Ihukommelse worde reddet fra Forglemmelse og bevaret for Eftertiden. Men hvor kraftigt end Anden vidner for os om uforkrænkeligt Liv, om en fuldere Dag, der hisset skal oprinde for os, om vore Gjærningers Væsen, der skal følge os: saa kunne vi dog ikke udrive dette Liv af vor Deeltagelse og vor Kjærlighed — denne Skueplads, hvor vi have stræbt og stridt, hvor Haab og Frygt, Glæde og Sorg har vrellet imellem hinanden, hvor ædle Goder have været Maal og Gjenstand for vort Arbeide, men hvor det bedste Værk dog kun er Stykkeværk, Begyndelse uden Afslutning, Brudstykke uden Fuldendelse. Det er Efterslægten, der skal gribe Livets Traad, hvor vi slippe den af vore Hænder, og til den staaer vort Haab, at den vil vande, hvad vi have plantet, vil vide med friskere, rigere, samdrægtigere Kræfter at fremme Det, hvorfor vi have vaaget og kæmpet. Men vide vi nu af dyrtkjøbt Erfaring — og denne Erfaring bliver Enhver til Deel, hvordan end hans Stilling og hans Dont er i Livet — Hvad der fordres af et Menneſte, for at han skal kunne lide, hvad der maa lides, skal kunne virke, hvad der kan virkes: da vil intet Duffe være dybere og inderligere i vor Sjæl

end dette, at det maa lykkes den tidlige Dannelse, at lægge en saadan Grundvold hos den unge Slægt, at den maa befindes vel udrustet, stærk og dygtig, naar dens Tid kommer, til at taale og at arbejde i det Godes Tjeneste paa Jorden.

Dg naar dette Dufte for vor Efterslægt trænger sig frem fra Sjælens Jnderste — skulde det da ikke netop paa vore Læber have en dybere Grund og en stærkere Betydning end sædvanligt. Thi det er under høist forskjellige Vilkaar, at Jordens Slægter afløse hinanden. Der gives Tiderum, i hvilke Menneskene selv verle, medens derimod Livet omkring dem bevarer det samme synlige Præg, i hvilke det Overleverede staar fastbegrundet og urokket, gaaer, som bestiftet Deel, over til Sønerne i samme Stand, hvori det i sin Tid var modtaget af Fædrene. Dg atter er der Tider, da Bevægelsen er saa levende, Udviklingens og Fornyelsens Gang saa raskest og iilsom, at Tidspunkter, adskilte ved et ganske ringe Tal af Aar, neppe ligne hverandre; Menneskene blive de samme, medens Alt omkring dem synes at blive et Andet, og de samme Individuer skulle vide at stikke sig i de forskjelligste, ofte fra Grunden af forandrede, Forhold. Da for halvhundrede Aar siden og derover de Mænd traadte sammen, som grundlagde dette Samsund til Efterslægtens aandelige Dannelse var det en Tid, der havde oplevet store Omstiftninger og varslede endnu større. I den fjerne Verdensdeel var det begejstrende Exempel givet af et Folk, som havde

tilkæmpet sig Frihed og Uafhængighed af fremmed Magt. Men Fjernhed er et Ord uden Betydning, hvor det gjælder Aandens Anliggender og Interesser. Det ulmede og gjærede allerede indenfor Europas Grændser, i det urolige Land, hvor Alt ligesom havde forberedet det voldsomste Udbrud: hvor grændseløse Misbrug af Magten syntes at spotte Elendigheden, den havde bragt over Folket, hvor Fornægtelsens og Fordærvelsens Aand havde ovenfra gjennemtrængt alle Samfundets Dele, og udhulet det i dets dybeste Grund, medens de Bedre søgte et Holdningspunkt i det uklare Ideal om naturlig Menneskeret, Frihed og Lighed. Og skulde vi da ikke turde tiltroe hine Mænd den Erkjendelse, at den Efterlæggt, for hvilken de ønskede at arbeide, gif en mere stormende Tid imøde end den, de selv havde gennemlevet, at det gjaldt om, ikke at sende dem ud paa det oprørte Dyb, førend Diet var stærket til at holde fast ved de rette Ledesjerner, Haanden øvet til at styre mellem Klipper og Skjær?

Men vor Efterlæggt — vil ikke dens Lod være en lignende? Thi vel er det saa, at de voldsomme Mystelser ere overstandne, og Bevægelsen er trængt tilbage — ikke alene ved ydre Forholds Magt, men ogsaa ved den Erkjendelse, at det kun er at rase mod sig selv, naar der fares frem imod Lov og Orden, at det kun er rolig Fremstriden og Udvikling indenfra, over hvilket Bessigelsen hviler. Men derinde, i den Verden, der har den rette Sandhed og den bestemmende Magt i Livet,

i Tankens, Attraens, Villiens Verden, er saameget stærkere Bevægelse og Uro. Hvor skulle vi vende os hen, for at finde Det, der bestaaer uforandret, som det bestod for de henfarne Slægter, og om hvilket Anskuelse og Omdømme ikke er vexlet med Dette selv? Paa Religionens og Kirkens, paa Statens og Videnskabens Ene-mærker, — overalt see vi Aandens Kræfter forsøge sig paa det Bestaaende, stevne det ind for Tankens Dom, arbeide paa dets Omstobning og Gjensødelse. Thi det er ikke længer den blotte Autoritet, Magtens bydende Ord, der skal beherske Livet som øverste Myndighed, men det Fornuftige, i dets anerkjendte Sandhed og Gyldighed; det er ikke længer i Blinde, at Menneskene ville lade sig lede som Borgere enten i det himmelske eller i det jordiske Rige, men som Seende at de selv ville følge det Spor, de erkjende at være det rette, — ikke som villieløse Redskaber, at de ville lade sig sætte i Bevægelse og i Hvile efter en vilkaarlig Villie, men som medvirkende at de ville forene Kræfterne til at fremme det almene Vel. Det er, med eet Ord, den menneskelige Personligheds Væsen, dette Væsens Betydning og Ret, der i alle Forhold stræber at gjøre sig gjældende. Og denne Ret er en hellig Ret; Evangeliet selv, saaledes som det holdes ved Magt i vor Kirke, trykker sit Indsegl paa denne Ret; thi det er ikke ved tankeløs Antagelse, ikke ved tvungen Lydighed, men ved Troen, ved den frie, den inderlige og levende Samstemmen med Sandheden, at Mennesket

vorder saligt, og Hvad som ikke fremgaaer af saaban Tro, er Synd. Men Evangeliet staaer, med sin Lære og sin Lov, ikke udenfor Menneskenes Liv; i den hviler den øverste Regel, efter hvilken de menneskelige Forhold skulle ordnes; og derfor har Livet kun det evangeliske Præg, efterhaanden som Sandheden hylbes og hersker ved sig selv. Men paa den anden Side er det en ligesaa sørgelig som almindelig Misforstaaelse af Personlighedens Betydning og Ret, naar det menneskelige Jeg vil sætte sin Kundskab, sit Dømmeme, sin Villie som den ene sande og rette, mod den almindelige, og stille sig ud fra det Samfund, i og ved hvilket den den Enkeltes Kræfter først komme til Udvikling, — og det er Vanhelligelse af hiin Ret, er Vanvid, naar Mennesket vil løsrive sig fra sin Gud, det Endelige sætte sig i den Uendeliges, Skabningen i Skaberens Sted. Denne er vor Tids Kamp — imellem den dobbelte Bestræbelse: at frigjøre den Enkelte, hans Tanke og Villie, fra al vilkaarlig Ufornuft, men derhos at underordne, efter Fornuftens Lov, den Enkelte under det Almindelige, boie det Menneskelige under det Guddommelige. Det er denne Modsatning mellem det Gamle og det Nye, mellem den slaviske, sig selv fornedrende Underkastelse og den overmodige, selvraadige Egenvillie, der væbner Kræfterne, hvorhen vi end see, til de stærkeste Sammenstød; det er Udsoningen mellem disse modsatte Retninger, der er forbeholdt en kommende Tid.

Derfor spørger jeg atter: vil ikke vor Efterslægt

gaae ind til en lignende Lod som hiin tidligere Slægt? Thi en Prøvelsens og Modsigelsens Tid er indbrudt, og kun Den, der daarer sig ved det tilsyneladende rolige Ndre, kan drage i Tvivl, at det Bevægelsens Liv, hvis Pulsslag fornemmes allevegne, ogsaa vil træde frem, og gjere sig gjældende i ydre Forhold. Men det er en Prøvelse, der vil vorde Meget og Mange til Fald og til Dpreisning. For Det, der har sin Rod i Sandheden, sin evige Gyldighed for Mennesket, skulle vi trostigt forjage enhver Frygt og Mistvivl. Det kan blive antastet af letsærdig Raadhed, selv af en Frækhed, der til en Stund forglemmer egen Trang og eget Lær; men det har sin Seiers Forvisning i sig selv. Men hvad der har Aandens Lov imod sig, og vil holde Livet indsnoret i unaturlige Baand, hvad der hviler paa Fordommes hule Grund eller pranger kun med forsængeligt Ekin, det vil blive fundet for let paa Tidens Bægtstaaal; ved hvor kunstige Midler dets Daarlighed end besmykkes, med hvor anstrengt Moie det end holdes opreist: det er dog viet til Undergang, og stunder med hver Dag nærmere til Fald. Og som De ville staae fast i den almindelige Bevægelse, der støtte sig til Det, som selv bliver urokket, til Sandhed, Retfærdighed og Guds frygt: saaledes vil Livets Vandring vorde til Forbærvelse for hver Forsængelighedens Tjener, det lette Offer for daarende Gjøglebilleder og forlokkende Lygtemænd.

Saa stort er det Hverv, saa ansvarsfuldt det Kald, der bliver overladt til vor Efterslægt, saa vildsom er

Veien, der aabner sig for den, saa alvorlig den Prøvelse, der forestaaer. Og er det de unge Aar, i hvilke det Boielige skal ledes, det Bløde styrkes, det Vallende befæstes, det Dunkle opklares, for at Ynglingen og Manden skal blive dygtig til at forstaae sin Tid og fremme dens Tarv: da maa vel det Kald lyde til os Alle med Alvor, at forene vore Kræfter til at arbeide for og paa den unge Slægts Uddannelse; — og enhver Anstalt, som i Samfundet indtager en Hovedplads til dette Formaaels Fremme, staaer for os i sin hele, store Betydning. —

Det hører til Dagens Høitid, at De iblandt Skolens talrige Ungdom, som ved Flid, Fremgang og Sædelighed mceest have fyldestgjort deres Læreres og Tilsynsmænds Forventning, udhæves paa en berømmende Maade, til Opmuntring for dem selv og deres Meddisciple.

(Uddeling af Præmier og Nævnelser af de Udmærkede).

Glæder Eder, I Unge! over den hædrende Anerkjendelse af Eders Flid og Forhold! glæder Eder for Eder selv, at I allerede saa tidligt have gjort den opmuntrende Erfaring, at Mennesket kan Meget, naar han alvorligt vil — og glæder Eder for dem, der leve deres bedste Liv, Kjærlighedens og Haabets Liv, i Eder, og her have vundet en ny Bestyrkning af Haabet om Eders Fremtid! Men det hører ikke Ungdommen til, at standse dvælende ved det Nærværende, saa lidt som at hefte Tanken til det Forbigangne. Fremad stunder den Unge Blik og Attraa, og saaledes være da ogsaa dette Nær-

værende Eder Mindelse om, hvad Fremtiden fordrer og venter af Eder! siger Eder selv, at i denne Stund har kun Den været værdig til at modtage Berømmelsens Tegn, der engang, som Yngling og Mand, vil med Tilfredshed og Velbehag — saavidt Mennesket kan og tør det — kunne see tilbage paa denne høitidelige Time. —

Lærlingens Dygtighed er Læreren Stoltthed; og fra de haabefulde Unge vender Sjelen sig med taknemmelig Erkjendelse til det Samfund af Lærere, som have Enhver sin Andeel i Det, der hidtil er opnaaet og fremdeles vil vorde opnaaet; den vender sig fornemmelig til den Mand, der i en Række af Aar, aldrig trættet og aldrig svigtende, har offret denue Lærcanstalt sin hele Tid og sin hele Kraft. Vi vide det Alle — thi Erfaring vidner daglig derom —, i hvilken Grad en saadan Anstalt er afhængig af den ene Mand, i hvis Hænder den ledende og sammenholdende Virksomhed maa være nedlagt, hvormeget dens Blomstren og dens Spiren beroer paa ham, hans Indsigt, Villie og Kraft; og saaledes har den fortjente Mand i den Rang, hvortil denne Skole har hævet sig, den Tillid, den nyder hos skjønsomme Medborgere, et Bidnesbyrd og en Løn, som gjør Ordet overflødig.

Men over denne Anstalt — saa ædel i sin Oprindelse, saa blomstrende i sin Fremgang, nu som før Gjenstand for Manges taknemmelige Erindring, og Manges uegennyttige Forsorg og kjærlighedsfulde Pleie — ville vi nedbede Himlens bedste Bessignelse; og

mange Fraværende, som til den have betroet deres Livs Kjæreste, ville forene sig med de Tilstedeværende, naar vi bede, at christelig Aand, som er Kundskabs og Forstands, Freds og Samdrægtigheds, Helligheds og Kjærligheds Aand, maa fremdeles hvile over dette Sted, til Velbehagelighed for Gud og Mennesker!
